

En avklädd stormaktsdröm

Klagandet är detsamma och stormaktsdrömmarna. Men vart tog det andra vägen? En smått skakad Göran Hägg läser en italiensk reseskildring av år 1969.

På det nyttiga universitetsbiblioteket hittar jag i en hylla där jag letar efter något helt annat en bok av den italienske författaren Mario Soldati. Soldati (född 1906 har han tyvärr nog lämnat oss vid det här laget) är en av den nyare italienska litteraturens få betydande underhållare och humorister. Hans *La giacca verde* (Den gröna kavajen) är en av världslitteraturens bästa noveller.

Kronika

Hyllan innehåller egentligen ekonomisk geografi, och boken jag hittade heter *I disperati del benessere*, vilket kan översättas ungefär som "Välståndens utveckling". Under titeln *viaggio in Svezia* klargör ämnet. En upp-täcktsfärd i det exotiska välfärdslandet Sverige år 1969!

Soldati är en god iakttagare. Jovisst, man minns det låta. Och ändå är det lustigt hur mycket man glömt. Den svenska välfärdsstaten sågs i skildringar som dessa som en giltig bild av hela världens framtid. Skrämmande och lockande.

Utöver full sysselsättning, fri sjukvård och utbildning, total pensionsstrygghet med mera, noterar Soldati också mer unikt svenska dygder. Byråkratins! Överallt klagas man på dess ineffektivitet. Men i Sverige syndar tjänstemän i den offentliga sektorn på sin höjd genom att vara övernattiska, övereffektiva! De arbetar jämt. Ja, alla svenskar arbetar jämt. Trots tryggheten. Den rike advokaten driver lantbruk på fritiden och mockar i stallen när lagårdskarln har lagstadsdag ledighet.

Författare vantrivs

Det egendomliga är samtidigt att ingen trivs.

Det är en iakttagelse man som infödd kan göra även i tidens litteratur. Ingen svensk stor författare har nånsin haft ett gott ord att säga om den svenska välfärden.

När Soldati besöker platsen är det förstas ännu kritik från västanter. Någon socialism har ingen av de infödda lyckats upptäcka i landet. Litteraturkritikern Bengt Holmquist och kulturkunnarna på dåvarande Författarcentrum, Peter Curman och Barbro Backberger, predikar samfällt att Sverige i själva verket styrs av en koalition mellan stormkapitalet och dess socialdemokratiska verktyg.

Under hela sin resa lyckas Soldati bara hitta två verkliga entusiaster som har något gott att

säga om det svenska systemet: Harry Schein och italienske ambassadören!

Det blir inte mindre komiskt av att Soldati bakom språkbarriären inte tycks uppfatta att även Schein har utlandsbakgrund. Hursomhelst är det en dräplig scen där Schein studsar runt i snön och visar de betonghögar som ska bli Filminstitutet på Gärdet. Soldati känner beundran och skepsis. Miljöprogramskänslan är slående.

Soldati reflekterar inte närmare över det egendomliga i att alla beklagar sig. Är det inte ett svenskt kulturdag? Men han visar mer slående än någon samtida inhemsk iakttagare på kontinuiteten i svensk historia och svenskt tänkande. Vad är välfärdsstaten annat än en ny stormaktstid, en dröm i Carlo XII:s anda att hela världen ska följa vårt föredöme, acceptera vårt moraliska ledarskap? Soldati citerar Vilgot Sjöman: "Att reformera världen är lilla Sveriges stora uppgift!"

Varför klagade alla på att det var för lite socialism när det var som mest? Ville vi verkligen ha mer, samtidigt som vi inte trivdes alls med det som var?

Avsigdorna betonas i kapitlet "Dödshjälp åt kattungen", där svensk film skildras av den chockerade resenären. Sjömans *Nyfilen*-filmer, Halldoffs *Korridoren* med flera visar skrämmande sexuell öppenhet och lika skrämmande kyla i behandlingen av en död och sjukdom. Likaså i "Elegi över färsk fisk". Soldati gör iakttagelsen att mat kommer plastförpackad medan färskvarorna nästan försvunnit ur affärerna. Snusket på bio och steriliteten i butiken var en återkommande punkt i tidens Sverige-skildringar. Ett straff för tryggheten, jämlikheten och det allmänna välbefindandet.

Så här i efterhand kan man väl göra reflektionen att det är det enda område där den svenska modellen girigt anammats av omvärlden, sedan själva välfärden raserats. Vad gäller plastmat och tutt-TV har vi för längesen förvandlats från inspiratörer till importörer på efterkälken.

Ändå är Soldatis resa spännande och lärorik. Särskilt i efterhand. Så nyss det var! Och så annorlunda det såg ut!

Varför klagade alla på att det var för lite socialism när det var som mest? Ville vi verkligen ha mer, samtidigt som vi inte trivdes alls med det som var?

Vart tog alltihop vägen? Var det alldeles förögaves?

Var är den Schein som föll i fjol?

GÖRAN HÄGG

Impotentia män efterlyses

Romaner säger mer om sin tid än författaren avser. Susanne Backman har tagit del av en halvhjärtad hyllning till impotensen.

Gaby Hauptmann, tysk filmproducent och frilansredaktör, har skrivit en bestseller, vars hjältna gör uppror mot fallokratin genom att annonsera efter en man som inte kan få liv i snoppen.

Skönlitteratur

Gaby Hauptmann
Impotent livskamrat sökes
Öv: Katrin Ahlström Koch
Albert Bonnier, 1997

Boken är skojigt skriven i damtidningstempo med kluriga intriger. Carmen Legg följer mallen för en självständig, frigjord och medveten kvinna (hon tänker på kuk, mat, pengar, parkeringsplatser och hojtarolja i olika former). Hon har en "snabb BMW" (vem har hört talas om en långsam?). Hon har en rymlig väning (vem städar?) och är sin egen boss. Hon är smal och vältränad, trots att hon vråker i sig pizza och boozee över de trehundra sidorna och inte går på ett enda aerobicpass. Dessutom långbent och rödhärig.

Till bords med kåtbockar

Denna 35-åriga kvinna får nog efter en kurs där karlarna glott på hennes ben, en affärsmiddag med två kåtbockar som försöker suppa henne till ett jobbnytt samt – som lök på laxen – den kåte pojkvännen Peter parkerad i slafen när hon kommer hem med sin BMW full, trött och arg. Alla dessa lustar som pyser och pockar. Usch.

Carmen Legg har uppbarligen svårt att sätta gränser då Peter, husokkupant med kronisk stäkuk, ändå förses med egen nyckel. Efter att ha snävt av honom, somnat och vaknat till en ny dag börjar hjältinnan jakt – en på ny kuk – fast slak. Hon formulerar kontakttankensonsen:

Wanted.

Klartänt manshuvud. – Attraktiv, framgångsrik kvinna, 35, söker man för utflytter, vänskap och gemenskap. Villkor: intelligens och impotens. Svar med foto till signatur RZ 3417

Så börjar det.

Denna frustrerade halvhysteriska har gett sig fan på att hon ska ha en karl. Hon vill slippa tvångsknullen på vardagsrumsoffan, ändå ha tvångsgemenskapen.

Från och med i morgon kommer allt att bli annorlunda, hennes liv kommer att ta en helt ny vändning. Äntligen kommer hon att få en man som tillber henne och inte sin penis.

Vinkonnässör? Carmen Leggs annonsering efter impotentia män utmynnar i träffar med för-troendeingivande salladsätare.

en man som hon kan festa, prata och leva med utan att behöva känna sig pressad av en erigerad lem stup i ett.

Att ta ett varv på gymet, fixa bokföringen, plocka svamp med mamma eller samla antik förelägger inte lockande. Denna vridna narcissist behöver hävda sig och hon vill ha en hund.

En efter en ramlar de ner i hennes postfack – killar, herrar, män och halvgubbar. Alla lika dresserade, civiliserade, salladsätande vinkonnässörer med rabatt på flyget och artiga. Carmen dejtar hej vilt och inleder samtidigt ett neurotiskt ojämlikt vänninnehållande (eftersom hennes lika speedede polare Laura befinner sig på rekulturationsresa i Brasilien – på sin lärarlön) med en åldrig grannfru, som hon tvångsmässigt våldgästare med vinare stup i minuten.

Frigörelse genom flaskan

Det stinker 80-tal om denna "medvetna, frigjorda" (puh) kvinna – ingen mat i kylan (hi hi, så chict), hembeställd mat (ägaren till Michelin-krogen bär själv över maten för Carmen är stammis) eller pizza och blodiga stekar ute och allt nersköljt med floder av mousserande, rött eller vitt vin och calvados.

Om boken ska peka på alternativa livsformer så är just detta en återvändsgränd. Ett glas vin om dagen är mycket för en liten kvinnolever och har inte så mycket med frigjordhet att göra som med begynnande alkoholism.

Carmen äter och dricker sig igenom dejtarna, spänningen stiger genom förvecklingar med försvunna älskare, barn, föräldrar till bifigurer i boken och ett saftigt kidnappings- och rån drama. De impotentia männen stormar in och ut i hennes väning, telefonen ringar stup i ett och på kontoret får hennes lilla slav Britta fullt sjå att sätta alla blommor i vaser.

Carmens telefonsvarare är varm av meddelanden, hon är en tjej "som alltid har nåt på gång" – en 80-talsluddighet som antyder att personen i fråga är Djävligt Upp-tagen. Jag känner igen typen i mina neurotiskt vinösa vänninnor som kvittrade om "små pajbitar", vilket i själva verket innebar åtta glas vin på PA och fylltaxi till Luderakvariet (Café) och sen hem för en korv, bingen, jobbet, en återställare på lunchen och så intriger på personalhissar, på personalfester och på kvarterspuben och efter fyra, fem kraschade relationer elchock tillbaka in i livmodermörket, där tiden står stilla och alla köer upphört att vara. Kärningar som på luncherna kvittrade om "killar, kläder och smink" medan de piprökande äldre herrar de var ute efter vägrade att släpa dem till altaret i vit organza vid 48.

Rik, trevlig och potent

Men Carmen hittar sin snygging till slut. Rik, trevlig och med sinne för delikatesser och heminredning. Sânt som vi kvinnor gillar. Det är bara det att han *luqit*. Han är hyperpotent, men sveper listigt in snoppen i kallingar och jeans och sover på magen i hennes säng, där han hamnat så fort de andra snopparna utrangeras.

Ett glas vin om dagen är mycket för en liten kvinnolever och har inte så mycket med frigjordhet att göra som med begynnande alkoholism.

David säger i sitt svar att han vill gå långpromenader i höstskogar, dricka glögg på mysiga värds hus och känna in sig själv, ungefär. Carmen blir kåt som en löptik, försöker allt från smek och böner till alternativmedicinska kurer. (som David spyrr upp), ingefära under kudden och sexterapeuter. Hon betalar.

På sidan 317 står kukas så det knakar om det, David hotas av avslöjande och världsordningen är återställd. Under de fyra, fem veckor som jakten på impotent man har pågått har Carmen Legg slarvat med maten, jobbet, försummat föräldrar och vänninnor, struntat i att panta tomburkar, noppa krukväxter eller städa, och supit varenda dag, kört full eller äkt limousine som en skållad rätta kors och tvärs över stan. Rimligtvis borde hon vara uppsvälld och utpumpad, med risigt hår och i behov av ett iskallt fotbad, jagad av banken och ansatt av psykopater som svarat på hennes annons.

Carmen lider inte av sådant. Hon firar från jobbet och drar in lögnerna i en taxi och kör hem honom. Så är hon tillbaka vid utgångspunkten.

SUSANNE BACKMÄN